

Az elmúlt negyedév fontosabb eseményei

BEMUTATTÁK A RETÖRKI ÁLTAL KÉSZÍTETT KRONOLÓGIÁT

Október 29-én, a RETÖRKI Konferenciatermében mutatták be az Intézet által elkészített, *RETÖRKI Kronológia – A rendszerváltás mérföldkövei* című internetes adatbázist.

Kásler Miklós emberierőforrás-miniszter levelet küldött a bemutatóra, amelyben kifejtette: a magyarság Kárpát-medencei történelme tele van kiemelkedő, sorsunkat, identitásunkat meghatározó pillanatokkal, 20. századi történelmünk azonban számos tragédiával terhelt: két világháború, több évtizedes diktatúra, Trianon, holokauszt, kitelepítések, az 1956-os forradalom leverése. A magyarságot azonban ezek a tragédiák sem tudták megtörni, „újra és újra erőt tudott meríteni évezredes múltjából, hitéből, alapértékeiből”. „Ahhoz, hogy képesek legyenek feldolgozni közelmúltunkat, a rendszerváltáshoz vezető folyamatokat, elengedhetetlen egy olyan intézet, amely az alap kutatások mellett segítségére van a társadalomnak abban, hogy megismerje, megértse közelmúltját és következményeit” – fogalmazott a miniszter. A Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet és Archívumban (RETÖRKI) elkészült kronológia újító módon mutatja be a rendszerváltás legfontosabb hazai és nemzetközi eseményeit, fogalmait, személyeit és felállítja azt az időrendet, amelynek köszönhetően az események láncolatából jól értelmezhető folyamatok lesznek – méltatta a kezdeményezést Kásler Miklós.

Nyári Gábor, a RETÖRKI főigazgatója a rendezvényen elmondta, hogy a 2013-ban alapított intézet az építkezés fázisában van, de már megjelentetett félszáz kiadványt, folyóiratot ad ki, tehetséggondozást végez és tekintélyes adatbázist hozott létre. Kifejtette: 1956-ról vagy Trianonról már van a társadalomnak közös történelmi emlékezete, a rendszerváltás azonban még nincs benne így a köztudatban, mint a diktatúrából a parlamentáris demokráciába és jogállamba való átmenet időszak. A RETÖRKI-ben készült kronológia, az egyéb társadalmi célok mellett, a rendszerváltás kollektív emlékezetének létrejöttét kívánja segíteni – fogalmazott a főigazgató.

Strausz Péter, az intézet tudományos főmunkatársa elmondta: a kronológia a történész szakma kritériumainak megfelelően, de friss, közérthető formában készült, hogy a fiatalabb korosztályokat is elérje és építse a társadalom egészséges identitását. A kronológia a rendszerváltás 62 eseményét dolgozza fel szócikkek, mini tanulmányok formájában 1979-től 1990-ig, főként az 1989–90-es eseményekre koncentrálna. Ehhez kapcsolódik több száz fotó, dokumentum, mintegy száz életrajz és mozgókép. A kezdeményezés segítséget nyújt az érettségizőknek, az egyetemi hallgatóknak és a tervek szerint bővülni fog – tette hozzá.

A tematikus honlapot és adatbázist a RETÖRKI az Emberi Erőforrások Minisztériumának támogatásával hozta létre, amely mindenki számára elérhető a <https://kronologia-archivum.retorki.hu> internetes oldalon.

(MTI alapján)

ONLINE POLITOLÓGUS KONFERENCIA A RENDSZERVÁLTÁSRÓL

November 26-án, *Tervezett és spontán folyamatok a demokratikus átmenet idején* címmel rendezett online konferenciát a Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet és Archívum (RETÖRKI). A konferencia három szekcióban zajlott: az első az átalakulás belpolitikai dimenzióival, a második a kulturális élet változásaival, a harmadik pedig a nemzetközi szintén eseményeivel foglalkozott.

Az eseményt Fricz Tamás politológus, a RETÖRKI Politológiai Kutatócsoportjának vezetője nyitotta meg. Simon János politológus-szociológus, a Kodolányi János Egyetem és a Nemzeti Közszerződési Egyetem professzora szerint a közép-európai rendszerváltások feltétele volt, hogy az országok szuverenitása helyreálljon, a Szovjetunió összeomljon. Történészek és politológusok szorosabb együttműködését sürgette, mivel még feltáratlanok azok a hálózatszerűen működő érdekcsoportok, amelyek a rendszerváltás folyamatait

is befolyásolták. Simon előadása végén úgy fogalmazott: „A történészek nagyon alapos munkát végeztek az elmúlt évtizedben, a politológusok viszont még adósak a hálózatok leírásával, az érdekcsoportok feltárásával.” Fricz Tamás a rendszerváltás folyamatának spontaneitását és esetleges irányítottságát vizsgálta. Szót ejtett a nyugati politikai és globális pénzügyi erők befolyásszerzési törekvéseiről, amelynek eredményeként értékelte többek között az Antall–Tölgyessy-paktum aláírását is. Ifj. Lomnici Zoltán alkotmányjogász a rendszerváltás alkotmányjogi változásairól és a 2011-es hűsvéti alkotmányról is beszélt, rávilágítva arra, hogy az alkotmányos rendszerváltás csak az utóbbi elfogadásával fejeződött be. Kiszelly Zoltán, a Kodolányi János Egyetem tanára a rendszerváltás alulról jövő mozgalmi kapcsán úgy értékelt: azok a pártok lettek sikeresek az első szabad választásokon, amelyek a legjobban be tudták csatornázni a társadalmi szervezeten keresztül artikulálódó közhangulatot. A rendszerváltás folyamatát szerinte nem lehet forradalomként értékelni, sokkal inkább „tárgyalásos és ellenőrzött átmenetről” beszélhetünk, amelynek keretei között a régi elit egy része, politikai hatalmát gazdaságira váltva, megőrizte befolyását.

A második szekció elnökeként Halmy Kund politológus-történész, a RETÖRKI munkatársa a művészeti szféra változásait mutatta be. Zsebők Csaba történész a marxizmus-leninizmus 1950 és 1990 közötti, egyetemeken és főiskolákon való oktatásáról, az agitprop bizottságok működéséről, illetve az ideológiai oktatás „hatékonyágáról” beszélt. Csatári Bence történész, a Nemzeti Emlékezet Bizottsága (NEB) tudományos kutatója az Országos Rendezői Iroda (ORI) működését mutatta be, amely a rendszerváltás előtt a koncertek szervezését irányította és felügyelte. Máthé Áron történész, a NEB elnökhelyettese a Kádár-korszak nemzetképéről beszélt, részletesen elemezve az 1956-os szabadságharcot mint nemzetformáló eseménysort, illetve az ezt értelmező internacionalista, kommunista megnyilvánulásokat. Előadása során hosszan elemezte a kommunista pártvezetés nacionalizmushoz való hozzáállását, illetve a „fasiszta” bélyeg szinte korlátlan alkalmazását.

A harmadik szekció elnöke, Orosz Tímea politológus, a RETÖRKI munkatársa a magyar médiarendszer alakulását elemezte. Elmondta, hogy Magyarországon a brit példát vették át – a közszolgálati média létrehozását évtizedekkel követte a kereskedelmi rádiózás, tévzés, majd a helyi médiumok megszerveződése. Łukasz Kamiński lengyel történész, a Nemzeti Emlékezet Intézete volt vezetője angol nyelvű előadásában a rendszerváltás előzményeit és a lengyel példát elemezve kiemelte II. János Pál pápa és a Szolidaritás történelmformáló erejét. Bodó Barna politológus, a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem tanára *A határon túli magyarokkal kapcsolatos nemzetpolitika a rendszerváltás során* című előadásában a magyar politika határon túli magyarokhoz fűződő kapcsolatrendszeréről beszélt. Szerinte a Kádár-korszak nem közömböségből, hanem tudatos politikai döntés mentén nem vett tudomást arról, hogy a szomszédos országokban is élnek magyarok. Kávássy János történész, a RETÖRKI tudományos főmunkatársa a rendszerváltás globális erőterében elfoglalt helyét mutatta be. Emlékeztetett arra, hogy még George Bush amerikai elnök budapesti látogatásakor is Grósz Károlyban és körében látta a változások végrehajtásának legfontosabb szereplőjét.

A konferencia a RETÖRKI Facebook-oldalán utólag is visszanezhető és hallgatható.

(A *Magyar Nemzet* és a *Magyar Fórum* tudósítása alapján)

TEHETSÉGGONDOZÁSI PROGRAM INDULT

2020 szeptembere és novembere között került sor a Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet és Archívum (RETÖRKI) tehetséggondozó programjára, amelynek célja elsősorban az volt, hogy a programba bekerült hallgatók gyakorlati szakmai ismereteket szerezzenek, megismerkedjenek a levéltári kutatás módszertanával, annak sajátosságaival, valamint lehetőséget kapjanak arra, hogy tudományos kutatásban vehessenek részt. A program hat résztvevője az Eötvös Lóránd Tudomány Egyetem, a Károli Gáspár Református Egyetem és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem hallgatói közül került ki. A program során a hallgatók részt vettek az intézeti közösségi média tartalomfejlesztésében, az Intézethez tartozó Archívum anyagainak feldolgozásában, valamint különböző szakmai rendezvényeken is részt vehettek. A kezdeményezést az Emberi Erőforrások Minisztériuma (EMMI) is támogatta.